

De economische
economische
bijdrage van
bijdrage van
amateurkunst en
amateurkunst en
kunsteducatie
kunsteducatie

Meer dan de helft van de Nederlanders van zes jaar en ouder is amateurkunstenaar. Zij maken muziek, fotograferen, doen aan beeldende kunst, dansen, spelen toneel. Amateurkunstenaars investeren in hun liefhebberij, ontwikkelen zich, zijn lid van verenigingen. De helft van hen gaf in 2008 geld uit aan materiaal, instrumenten, kleding, lessen. Kunst door amateurs heeft daarmee invloed op de Nederlandse economie.

Inleiding

Kunstfactor, sectorinstituut amateurkunst en Kunstconnectie, de branchevereniging voor kunsteducatie en kunstbeoefening, lieten in 2009 door Adviesbureau Cultuurtoerisme onderzoeken hoe groot de economische impact van amateurkunst in Nederland is. De onderzoekers hebben hiervoor onder meer de jaarcijfers van verenigingen van amateurkunstenaars, cijfers van kunsteducatie-instellingen en CBS-cijfers gebruikt. Hun bevindingen staan in het rapport 'Actieve kunstbeoefening en geld', dat in oktober 2009 verscheen. Dit is een samenvatting van dat rapport.

Doel van het onderzoek was niet alleen te achterhalen hoeveel geld er precies in de economie omgaat vanwege amateurkunst en kunsteducatie, maar ook in beeld te krijgen hoe ver de geldstromen reiken. Amateurkunstenaars geven immers geld uit aan hun hobby, dat ook weer bij anderen terecht komt. Hun docenten en leveranciers profiteren ervan, maar investeren er ook in. Uitvoerende amateurkunstenaars zijn vaak aangesloten bij verenigingen, die op hun beurt investeren in amateurkunst, educatie en materialen. Al die investeringen hebben hun economische doorwerking.

De bedragen in het rapport zijn slechts de geldstromen die de onderzoekers hard konden maken. Niet meegenomen zijn bijvoorbeeld de uitgaven van amateurkunstenaars aan werk en voorstellingen van professionele kunstenaars, de invloed van kunst beoefenen op het welzijn van de kunstenaars, de secundaire werkgelegenheid of de doorstroom van amateurkunstenaars naar de professionele kunstsector. De werkelijke economische reikwijdte van kunst in de vrije tijd is groter dan het hier geschetste beeld.

Kerncijfers

Individuele uitgaven: 1,35 miljard euro

Jaarlijks geven amateurkunstenaars samen 1,35 miljard euro uit aan hun hobby. Dat zijn individuele uitgaven voor onder meer instrumenten, materialen en cursussen. Gemiddeld is dit 180 euro per jaar voor elke amateurkunstenaar van zes jaar en ouder. Kunstbeoefenaars zijn vaak een groot deel van hun leven trouw aan hun activiteit. Langer dan bijvoorbeeld sporters, omdat kunst beoefenen fysiek langer vol te houden is. Zij investeren vaak decennialang in hun passie.

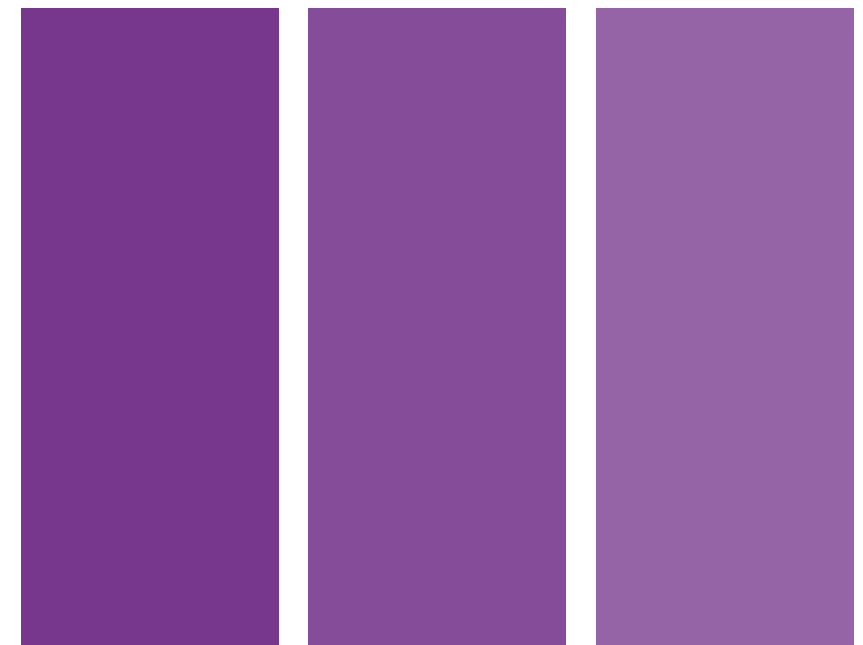
Totale financiële bijdrage: 2,75 miljard euro

Het economisch belang is groter dan de individuele uitgaven. In totaal gaat er dankzij kunst in de vrije tijd 2,75 miljard euro om in de economie. Het geld dat amateurs uitgeven, komt voor een belangrijk deel terecht bij professionele kunstenaars, kunstenaar/docenten en mensen in de culturele industrie, die met dat geld ook weer uitgaven doen. Veel amateurs zijn lid van verenigingen of werken op een andere manier samen. Verenigingen contracteren professionele dirigenten, docenten, regisseurs, modellen, ze huren zalen en andere gelegenheden. Deze culturele en facilitaire schil rond amateurkunstenaars investeert op zijn beurt weer en draagt zo bij aan de economie. Aan deze kunstbeoefening betalen overheden, sponsors en fondsen mee, omdat ze actieve kunstbeoefening belangrijk vinden. Ook dat valt binnen de geldstroom die ontstaat dankzij amateurkunstbeoefening. Niet meegerekend zijn de indirecte economische effecten van amateurkunst. Voorstellingen, exposities en concerten van amateurs trekken publiek, dat geld besteedt in de plaatselijke horeca en detailhandel of ter plekke andere evenementen of attracties bezoekt. Verder is het realistisch te veronderstellen dat kunst beoefenen een gunstig effect heeft op het welzijn van amateurkunstenaars, wat zich kan uiten in bijvoorbeeld lagere ziektekosten en een hogere productiviteit. En op het creatief vermogen, dat op zijn beurt effect heeft op onze kenniseconomie.

→ **Figuur 1. Kerncijfers**

Werkgelegenheid: bijna 17.000 fte

Amateurkunst en kunsteducatie verschaffen professionele kunstenaars werk. De gecontracteerde professionals geven lessen en cursussen en creatieve leiding aan gezelschappen. Ook schept amateurkunst werk in andere sectoren, zoals de detailhandel, muziekuitgeverijen en aan amateurkunstenaars zelf. De werkgelegenheid die amateurkunst oplevert, is goed voor een kleine 17.000 voltijdbanen (fte). Het totale aantal professionele krachten dat werk vindt door de amateurkunst en kunsteducatie is veel groter dan 17.000 fte, omdat met name professionele kunstenaars meestal een bestaan opbouwen dat bestaat uit een combinatie van banen.

Uitgaven
€ 1,35 miljard

Totaaleffect
€ 2,75 miljard

Werkgelegenheid
17.000 fte

Individuele uitgaven van amateurkunstenaars

Gemiddeld geven amateurkunstenaars van zes jaar en ouder jaarlijks 180 euro uit aan hun liefhebberij. In totaal gaat het om een bedrag van ruim 1,35 miljard euro per jaar. Amateurkunstenaars besteden ruim een kwart van hun uitgaven aan lessen en cursussen: 358 miljoen euro per jaar. Bijna eenzelfde bedrag geven ze uit aan instrumenten en apparatuur. Deze bedragen zijn verschillend opgebouwd. Aan instrumenten geven amateurkunstenaars gemiddeld het meeste uit (405 euro per persoon), maar het is geen jaarlijks terugkerende kostenpost. Het aantal amateurs dat hierin per jaar investeert, ligt daarom relatief laag (0,8 miljoen). Bij lessen en cursussen is het precies andersom: de gemiddelde uitgave ligt lager (179 euro per persoon), maar er zijn per jaar veel meer amateurkunstenaars (2 miljoen) die in deze post investeren. Ook voor posten als materiaal en kleding en consumpties trekken per jaar rond de twee miljoen amateurs hun portemonnee.

Aantal amateurkunstenaars dat geld uitgeeft aan die post

Gemiddeld bedrag dat dit aantal uitgeeft aan die post (in euro)

Jaarlijkse totaal uitgaven amateurkunstenaars (in miljoen euro)

Komt ten goede aan

	Aantal amateurkunstenaars dat geld uitgeeft aan die post	Gemiddeld bedrag dat dit aantal uitgeeft aan die post (in euro)	Jaarlijkse totaal uitgaven amateurkunstenaars (in miljoen euro)	Komt ten goede aan
Lessen, cursussen	2 miljoen	178,83	358 (26%)	kunsteducatie
Instrumenten, apparatuur	0,8 miljoen	405,18	324 (24%)	detailhandel en handel in instrumenten en apparaten, incl. pc's
Vervoer	1,64 miljoen	141,62	232 (17%)	vervoerssector personentransport
Materiaal, kleding	2 miljoen	94,01	188 (14%)	detailhandel, confectie, schoenen
Consumpties	1,96 miljoen	59,39	116 (9%)	horeca
Contributies	0,8 miljoen	130,11	104 (8%)	verenigingen, stichtingen
Abonnementen	0,4 miljoen	48,02	19 (1%)	uitgeverijen
Donaties	0,5 miljoen	21,19	11 (1%)	verenigingen, stichtingen
Totaal			1.352	

→ **Figuur 2.**
Jaarlijkse individuele uitgaven amateurkunstenaars

Detailhandelsomzet door amateurkunst

De detailhandel vaart wel bij amateurkunstenaars. Uitgaven aan instrumenten en apparatuur, materialen en kleding komen rechtstreeks in de kassa van winkeliers terecht. Jaarlijks dankt de detailhandel een omzet van 550 miljoen euro (exclusief btw: 496 miljoen euro) aan de amateurkunst.

Individuele amateurkunstenaars besteden zoals gezegd jaarlijks 324 plus 188 miljoen euro aan instrumenten en apparatuur, materialen en kleding. In totaal dus 512 miljoen euro.

Daarbovenop komen de uitgaven van verenigingen voor amateurkunst en centra voor de kunsten aan deze posten. Zij kopen voornamelijk in bij de gespecialiseerde detailhandel. Verenigingen geven er jaarlijks 28 miljoen euro aan uit. De uitgaven van kunstencentra aan deze posten liggen niet nauwkeurig vast.

Ten slotte besteden docenten en artistiek kader geld aan instrumenten en materialen; jaarlijks 10 miljoen euro.

→ **Figuur 3.**
Jaarlijkse detailhandelsomzet (instrumenten, apparatuur, kleding, materialen) vanwege amateurkunst (in euro)

Klanten

Jaarlijkse detailhandelsomzet

Individuele amateurs

€ 512.000.000
(93%)

Verenigingen
(en centra voor de kunsten)

€ 28.000.000
(5%)

Docenten,
dirigenten,
regisseurs,
artistiek kader

€ 10.000.000
(2%)

Totaal aankopen
aan instrumenten
en materialen

€ 550.000.000

Omzet kunsteducatie

Geen amateurkunst zonder kunsteducatie. We bedoelen hier dan de aanbieders van educatie die zich richten op amateurkunst, zoals muziekscholen, particuliere docenten en balletscholen, niet de academies die opleiden voor een professioneel kunstenaars bestaan. Maar ook geen kunsteducatie zonder amateurkunst. Kunsteducatie-instellingen en veel particuliere docenten geven voor het grootste deel les aan amateurs en realiseren daarmee een flink deel van hun inkomen. In totaal gaat het jaarlijks om een omzet van 606 miljoen euro.

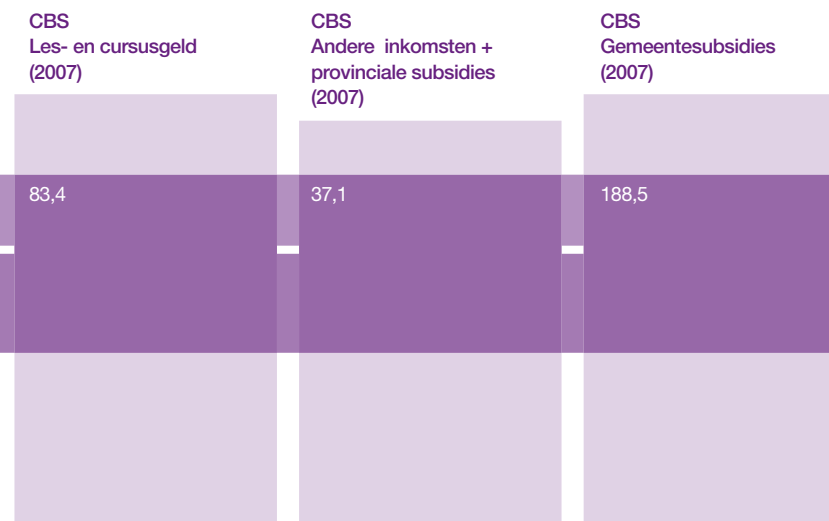
Cijfers uit de winst- en verliesrekeningen van de kunsteducatie-instellingen komen iets hoger uit dan CBS-cijfers. Maar de onderlinge verhoudingen tussen lesgeld, andere inkomsten en subsidies zijn nagenoeg identiek. De CBS-cijfers zijn gebaseerd op een tweejaarlijkse enquête onder alle bekende centra voor de kunsten, al dan niet lid van branchevereniging Kunstconnectie.

Educatie-instellingen die lid zijn van Kunstconnectie nemen 56 procent van de omzet voor hun rekening. Particuliere aanbieders zijn goed voor een derde van de omzet in de kunsteducatie. Volksuniversiteiten (alleen voor volwassenen) leveren met hun kunsteducatieactiviteiten een aandeel van ongeveer 7 procent aan de omzet.

↓ **Figuur 4a. Jaarlijkse omzet kunsteducatiebranche door amateurkunst (in miljoen euro)**

	Les- en cursusgeld excl. btw	Les- en cursusgeld incl. btw	Andere eigen inkomsten excl. btw	Gemeentesubsidies	Omzet	Percentage
Centra voor de kunsten, lid Kunstconnectie	89	95,3	39	214	342	56 %
Gesubsidieerde centra voor de kunsten, geen lid Kunstconnectie	7,5	8,1	-	15	22,5	4 %
Volksuniversiteiten	14	16,7	-	28	42	7 %
Particuliere aanbieders	199,5	237,5	-	-	199,5	33 %
Totaal	310	358	39	257	606	100 %

↓ **Figuur 4b. Jaarlijkse omzet op basis van CBS onderzoek (in miljoen euro)**

Inkomsten verenigingen van amateurkunstenaars

Veel uitvoerende amateurkunstenaars, zoals toneelspelers en muzikanten, zijn aangesloten bij een vereniging. Deze verenigingen hebben meer te besteden dan alleen de contributie van de leden. De contributie, het hebben van leden, is een hefboom naar meer inkomsten.

De meeste verenigingen halen voor elke euro contributie minstens twee euro aan andere inkomsten binnen. Muziekverenigingen zijn het meest bedreven in het genereren van inkomsten, zij weten bijna 2,5 euro voor elke euro contributie te realiseren. Na de contributies is de belangrijkste inkomstenbron van verenigingen recettes (entreegelden). Op de derde plaats komen geldwervingsacties (verkoop van loten, sponsoring) en op een vierde plek gemeentesubsidies.

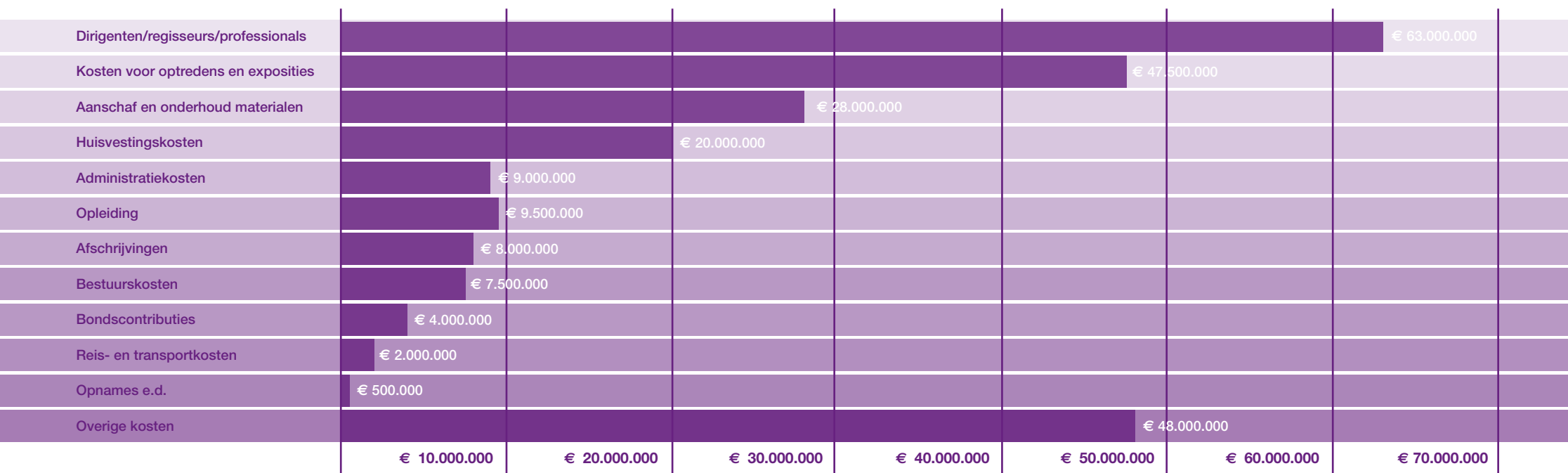
Inkomstenpost	Muziekverenigingen	Andere verenigingen	Totaal
Contributies	€ 68.000.000	€ 6.000.000	€ 74.000.000
Andere inkomsten	€ 167.000.000	€ 13.500.000	€ 180.500.000
Totaal	€ 235.000.000	€ 19.500.000	€ 254.500.000
Hefboomeffect contributie	2,45	2,25	2,43

→ **Figuur 5.**
Jaarlijkse inkomsten amateurkunstverenigingen (in euro)
en het hefboomeffect van contributie

Uitgaven verenigingen van amateurkunstenaars

Amateurkunstverenigingen geven eerst en vooral geld uit aan artistieke leiding en ondersteuning, aan een dirigent, regisseur, choreograaf. Hun beloning kost jaarlijks 63 miljoen euro. Aan opleidingen geven amateurverenigingen jaarlijks 9,5 miljoen euro uit. Dat zijn enkel uitgaven voor incidentele opleidingen onder verenigingsvlag. Het gaat bijvoorbeeld om workshops, zoals een les van een zangpedagoog aan een koor. Binnen onder meer harmonieën en fanfares zijn er ook structurele opleidingen, waarbij muzikanten een instrument leren bespelen. Buiten Hafabra-verenigingen is het gebruikelijk dat leden van een gezelschap hun eigen opleidingen betalen. Ze kloppen daarvoor aan bij reguliere kunstencentra of particuliere leraren. De kosten hiervan zijn niet opgenomen in de 9,5 miljoen euro van verenigingen, maar wel in de bestedingen van individuele amateurkunstenaars. De post overige kosten omvat uitgaven aan de lokale middenstand en horeca, kosten voor repertoire, auteursrecht en presentatie.

↓ **Figuur 6. Jaarlijkse uitgaven amateurkunstverenigingen (in euro)**

Doorwerking in de economie van de bestedingen in de amateurkunst

Verscheidende economische sectoren houden een inkomen over aan kunstbeoefening in de vrije tijd. De waarde die de amateurkunst/kunsteducatie toevoegt aan de economie, kan worden beschouwd als de directe economische doorwerking ervan.

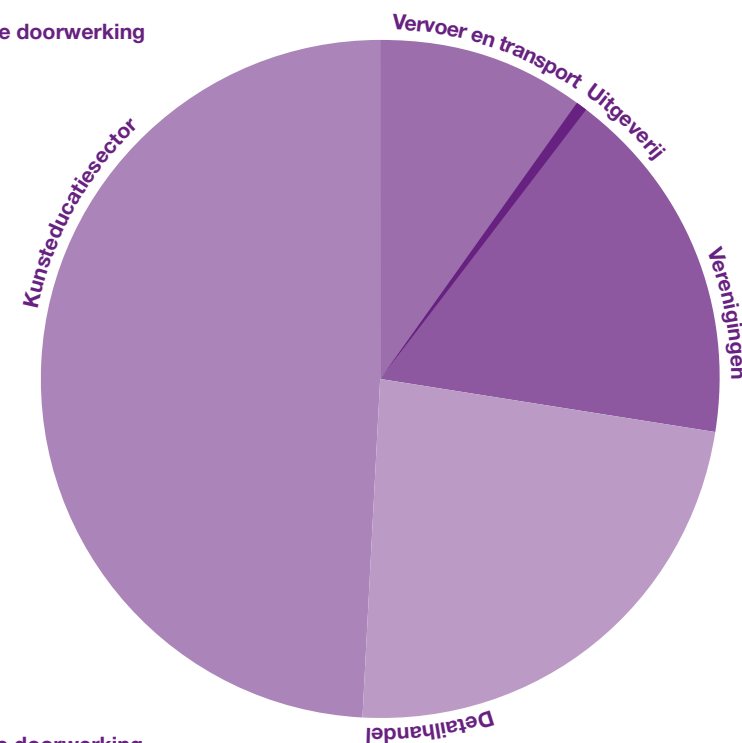
De directe doorwerking is het bedrag dat resteert van de omzet, na aftrek van btw, inkoop- en productiekosten. De berekening gaat uit van gemiddelde percentages voor onder meer inkoopkosten. In totaal voegt de amateurkunst/kunsteducatie 1,2 miljard euro toe aan de economie.

Bij sommige sectoren bestaat een deel van de omzet uit subsidie. Of de subsidie nu meeweegt of niet, de kunsteducatiesector behaalt de meeste omzet vanwege de amateurkunstenaar. De detailhandel is een goede tweede. Gespecialiseerde winkels draaien zelfs (vrijwel) volledig op de bestedingen van en voor amateurkunstenaars.

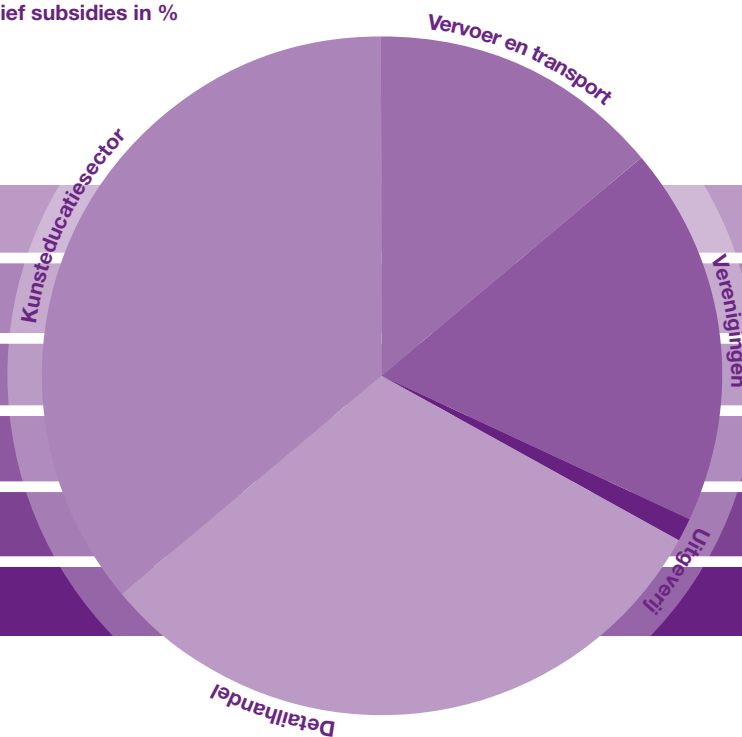
→ **Figuur 7.**
Directe economische doorwerking van de amateurkunst (in miljoen euro)

	Directe doorwerking		Directe doorwerking exclusief subsidies	
Detailhandel	287	23,5%	287	31%
Kunsteducatiesector	594	49%	337	36%
Vervoer en transport	129	10,5%	129	14%
Verenigingen	201	17%	169	18%
Uitgeverij	7	0,5%	7	1%
Totaal	1.218	100%	929	100%

Directe doorwerking in %

Directe doorwerking exclusief subsidies in %

Werkgelegenheid door amateurkunst

De sector amateurkunst/kunsteducatie zorgt jaarlijks voor een kleine 17.000 fte's aan werkgelegenheid. Het aantal mensen dat werk heeft in de kunstbeoefening en kunsteducatie is veel groter, omdat veel van hen maar een deel van het jaar en niet dagelijks werken voor amateurkunstenaars of amateurkunstenaars in opleiding.

Amateurkunst schept werkgelegenheid op drie terreinen. Er is directe werkgelegenheid voor een klein aantal amateurkunstenaars. Dit werk komt voort uit de eigen producties en activiteiten binnen de amateurkunst. Het gaat om betaalde organisatoren van concoursen, festivals en exposities. Dat deze werkgelegenheid bescheiden is, komt doordat vrijwilligers het leeuwendeel van dit soort werk doen.

Veel groter is de indirecte werkgelegenheid. Dat is het werk van docenten en creatieve leiders. Ook vallen hieronder de medewerkers bij kunsteducatiecentra en de banen bij leveranciers zoals winkels en de grafische sector. De secundaire werkgelegenheid bestaat uit het werk dat voortvloeit uit amateurkunst- en kunsteducatie-activiteiten. Bij zalen voor amateurvoorstellingen en –repetities worden bijvoorbeeld mensen ingezet en in de horeca zijn mensen ook een deel van hun tijd bezig met diensten aan amateurs. Deze secundaire werkgelegenheid is niet meegerekend.

→ **Figuur 8. Aantal fte's door amateurkunst**

Soort werkgelegenheid	Aantal fte's
Totaal directe werkgelegenheid	195
Indirecte werkgelegenheid	
Kunsteducatiesector	8.387
Verenigingen (dirigenten en regisseurs)	1.970
Detailhandel en grafische sector	6.120
Totaal indirecte werkgelegenheid	16.477
Totaal werkgelegenheid	16.672

Bijdrage van de amateurkunst aan het Bruto Nationaal Product

Het Bruto Nationaal Product is de waarde van alle diensten en goederen die ons land produceert in een jaar. In 2009 is het BNP in Nederland geraamd op 570 miljard euro. Ook al zijn amateurkunstenaars met hun producties niet uit op hoge omzetten of geldelijk gewin, toch verdienen ze met hun liefhebberij geld voor Nederland. De bijdrage is uiteraard bescheiden, maar niet onmeetbaar klein. De amateurkunstbeoefening levert een bijdrage van 220 miljoen euro, ofwel 0,04 procent van het BNP.

↓ Figuur 9. Bijdrage amateurkunst aan het BNP (in euro)

Bijdrage BNP

Individuele
amateurkunstenaars

€ 170.000.000

Amateurkunstverenigingen en
kunsteducatie-instellingen

€ 50.000.000

Totaal

€ 220.000.000

Colofon

Dit is een gezamenlijke uitgave van Kunstfactor, sectorinstituut amateurkunst en Kunstconnectie, branchevereniging voor kunsteducatie en kunstbeoefening

Tekst

Samenvatting uit het rapport 'Actieve kunstbeoefening en geld', oktober 2009 door Adviesbureau Cultuurtoerisme

Hans Heimans, Kunstfactor.
Het rapport 'Actieve kunstbeoefening en geld' is te vinden op www.kunstfactor.nl bij publicaties.

Ap de Vries, Kunstconnectie.
Het rapport 'Actieve kunstbeoefening en geld' is te vinden op www.kunstconnectie.nl bij diensten.

Redactie Rozatekst, Rotterdam
Vormgeving StofRotterdam

December 2009

Kromme Nieuwegracht 66
Postbus 452
3500 AL Utrecht

T +31 (0)30 711 51 00
www.kunstfactor.nl

Kunstfactor is het sectorinstituut amateurkunst en is gesprekspartner voor overheden, beleidsmakers en opinievormers. Zij legt verbindingen binnen en buiten de sector amateurkunst, nationaal en internationaal.

**KUNST
CONNECTIE**

Lucasbolwerk 11
Postbus 365
3500 AJ Utrecht

T +31 (0)30 230 37 40
www.kunstconnectie.nl

Kunstconnectie is de brancheorganisatie voor culturele instellingen en cultureel ondernemers die professionele kunsteducatie bieden, amateurkunstbeoefening mogelijk maken en/of kunstparticipatie bevorderen.

Hoe groot de economische bijdrage van amateurkunst en kunsteducatie ook is, kunst in de vrije tijd heeft meer impact dan in geld uit te drukken valt.

De economie bijdragen amateur kunst

KUNST
CONNECTIE

KUNSTFACTOR
SECTORINSTITUUT
AMATEURKUNST